



# DOLENJSKI RAZGLEDI

Številko uredil: Milan Markelj  
Oblikovanje: Jože Matkovič

V tej številki sodelujejo:

Ivan Zoran  
Boris Dular  
Branko Suhy  
Štefan Galic  
Zora Bitenc  
Zdenko Huzjan  
Rudi Skočir  
Hamid Tahir  
Klavdij Tutta  
Milan Markelj  
Karel Bačer



Branko SUHY: Akt 9, a1989, barvni linorez.

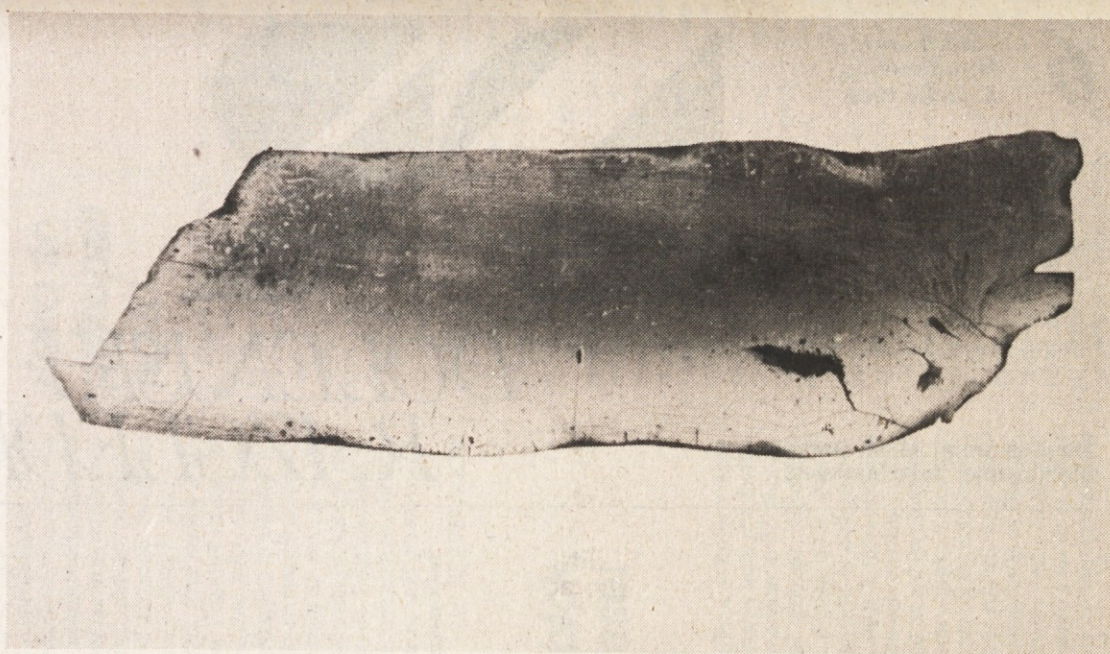
## Ivan Zoran: BIENALU NA ROB

V kulturnem življenju Novega mesta in okolice v preteklosti ni bilo čutiti, da bi to mesto hodilo vzporedno z drugimi slovenskimi in jugoslovanskimi kraji, da bi posebno na likovnem področju sledilo novostim, vsebinam in sodobni kvaliteti. Premik v tej smeri je bil nujen in bilo je le še vprašanje, kdo bo naredil prvi korak in kdaj. V vseh teh letih v Novem mestu ni bilo malo posameznikov, ki so predlagali to in ono in marsikaj je bilo vredno tehtnega, globljega premisleka. Govorilo in razmišljalo o tem se je ob najrazličnejših priložnostih, tudi na sestankih, nobena ideja pa ni bila tako predstavljena, da bi vse navdušila. Ogrela in prepričala je šele tista, za katero je ves čas stal akademski slikar in grafik Branko Suhy in ki je Novemu mestu ponujala grafično prireditev. Na okrogli mizi lanskega maja na Otočcu je bilo dokončno razčiščeno, kakšno prireditev naj bi pravzaprav dobili in udeleženci so odšli domov prepričani, da so pristvovali ustanovitvi novega, slovenskega grafičnega bienala.

Bienale slovenske grafike na Otočcu, kakor so novo prireditev uradno krstili, je hitro dobil zagovornike tudi med tistimi, ki so mu do takrat kazali hrbet, in več kot štirideset družbenopolitičnih, kulturnih in drugih javnih delavcev pa gospodarstvenikov se je vključilo v priprave. Intenzivno delo številnih odborov in komisij je

steklo takoj potem, ko je šel v objavo razpis. Nič koliko ur, sestankov in noči brez spanja je bilo treba žrtvovati za to prireditev. Ko so prepričali še kakih štirideset gospodarskih in drugih organizacij, naj prevzamejo pokroviteljstvo oziroma postanejo meceni, je postala zamisel v celoti ostvarljiva. Celoten organizacijski stroj, za katerim sta stala Janez Slapnik in Franc Šali in ki je deloval pod duhovnim vodstvom Branka Suhyja, ni odnehal prej, dokler na večer letošnjega dneva mladosti na Otočcu niso razglasili, da je 1. bienale slovenske grafike odprt.

Prireditev, ki bo Novo mesto z okolico povzdignila med kraje, ki zaslužijo ne le slovensko in širšo jugoslovansko, temveč evropsko pozornost, je torej shodila in prve ocene pravijo, da zelo dobro. Razstava izbranih del v hotelu Garni na Otočcu in vseh pet osebnih razstav slovenskih grafikov v Novem mestu predstavlja le sredico bienalnih dogajanj. Ob njih se namreč vrstijo številne spremljajoče prireditve, od strokovnih pogovorov do literarnih in glasbenih nastopov ter srečanja plesnih skupin. Z bienalom se je namreč začelo dolgo kulturno poletje, ki se bo izteklo šele septembra. Medtem pa organizatorje že obletavajo misli na drugi bienale čez dve leti. Kljub kulturi nenaklonjenim časom in razmeram si nihče ne upa niti pomisliti, da bi vse skupaj ostalo samo pri letošnjem poskusu.



**ŠTEFAN GALIČ: Fosil XXX, 1989, barvni lesorez. Delo je prejelo nagrado Grand prix Otočec.**

Štefan Galič se je rodil 19. januarja 1944 v Lendavi. Na Akademiji za likovno umetnost v Ljubljani je diplomiral leta 1971 in leta 1974 končal tudi grafično specialko pri prof. Riku Debenjaku. Sodeloval je na številnih skupinskih razstavah slikarstva in grafike doma in v tujini, imel 35 samostojnih razstav in prejel vrsto pomembnih nagrad, med njimi Prešernovo nagrado za grafiko, nagrado na Hanga annual 86, nagrado na 2. grafičnem bienalu Wakayama.

»Vesel sem nove možnosti, ki se za slovensko grafiko odpira z bienalom na Otočcu. Toliko bolj je prireditev pomembna, ker je prišla prav v času, ko se v slovenski grafiki s številnimi mladimi avtorji in širino prijemov pojavlja nek preporod, če smem temu tako reči. Z lesorezom se ukvarjam že 15 let. Lesorez se zdaj kaže kot nekaj novega, vsaj pri nas. Opažam namreč, da se veliko mladih grafikov vrača k tradicionalnim tehnikam. Presenečen sem, koliko je tega na tem bienalu. Dokazuje se, da klasične tehnike lahko odpirajo nove možnosti za ustvarjanje. Prav zaradi tega je treba to prireditev posebej pozdraviti.«

*ŠTEFAN GALIČ je mojster, ki v njem hkrati živi nostalgija za tradicijo in potreba po inovaciji. Zato se njegov izvirni doprinos k slovenski sodobni grafiki kaže v negovanju pa tudi izpopolnjevanju častitljive lesorezne tehnike. V organskem okviru naravne oblike (lesa), ki s hipnagogično ostrino odstopa od nevtralne bele osnove, Galič aktivira stran nekega abstraktnega kozmičnega prostora. Ta je ob robovih izpolnjen z drobnimi, toda vznemirljivimi sledovi človekovega obstoja. Jasna zamisel in čista izvedba ga opredelujeta kot umetnika nedvomne konsistence.*

*(Iz obrazložitve mednarodne žirije)*

## Boris Dular:

Novo mesto ima v slovenski kulturi pomembno mesto, saj so številni umetniki tu ustvarjali ali od tu izšli.

Mogoče smo se premalokrat ozrli nazaj, da bi lažje, hitreje in bolje zakoračili naprej. Tudi danes iz našega okolja izhajajo ljudje, ki se uveljavljajo in imajo svoje mesto v slovenski kulturi, n. pr. gledališki režiser Janez Pipan, filmski režiser Filip Robar, akademski slikar Branko Suhý, da ne omenjamo starejših, ki so še vedno aktivni in ustvarjalni (Božidar Jakac). Za celoten kulturni utrip pa je pomembno vzdušje prostora in časa, ki omogoča, da se ustvarjalni talenti tudi razvijajo.

Čas krize je čas spraševanja, tarnanja in odrekanj, večkrat celo dober izgovor, da česa ne storimo, čeprav bi to že davno morali storiti.

K sreči se to ni zgodilo z idejo — projektom slovenskega grafičnega bienala. Ideja o organizaciji srečanja slovenskih grafikov iz celotnega slovenskega kulturnega prostora je bila prisotna že vrsto let

## ZAVEJMO SE KORENIN IN

in večkrat je bila deležna presojanja z vseh mogočih zornih kotov, vendar je bilo vedno nekaj pomembnejše, da do realizacije ni prišlo.

V preteklem letu je bila organizirana okrogla miza na Otočcu, ki so se je udeležili številni kulturni, javni, gospodarski in politični delavci novomeške občine in tudi iz širše Slovenije. Ob množici različnih idej in pobud je razprava podprla razmišljanje, da bi bila taka pridobitev koristna za vse — za občino in gospodarstvo Novega mesta, Slovenije, slovenski kulturni prostor pa tudi širše.

Svet za kulturo in predsedstvo OK SZDL in kulturna skupnost, so podprli idejo. Zaradi težav z denarjem pa ni bilo mogoče formalno urediti matičnost bienala. Novomeška Tiskarna je to opravila v sklopu praznovanj 180-letnice tiskarstva in grafike v Novem mestu. Tako je bila premagana zadnja ovira, ki je že grozila, da bo zavrla vse kljub splošni podpori zaradi formalnih, formalističnih ali pa tudi

birokratskih stališč in razlag, za kar smo v naši družbi posebni specialisti.

Osnovna misel, ki je vodila k organizaciji bienala, je nedvomno dejstvo, da Novomeščan Božidar Jakac, nestor slovenske grafike, letos praznuje 90-letnico. Ob dejstvu, da imamo njegovo galerijo Jakčev dom, je prav, da grafike ne bi le ogledovali, temveč da bi se grafika v našem prostoru tudi dogajala.

Drugo pomembno dejstvo je, da Novo mesto, ki ima bogato kulturno tradicijo, potrebuje stalno, odmevno in pomembno kulturno prireditev, ki bi omogočala, da bi Novo mesto in širša Dolenjska na tem področju postala središče dogajanja. Za to so potrebni ljudje in projekti. Trenutno poleg grafičnega bienala potekajo priprave na novo »novomeško pomlad«, v razpravi pa so še nekateri projekti, ki imajo za cilj bolj odločno postaviti Novo mesto v središče kulturnega dogajanja v Sloveniji in širše.

## HVALEŽNA IN NUJNA NALOGA

Pobuda organizirati Bienale slovenske grafike se je nedvomno rodila iz notranje potrebe. V zadnjih desetletjih se je grafično ustvarjanje na Slovenskem tako razmahnilo, da je videti naloga prikazati sprti njegove dosežke hkrati hvaležna in nujna. Ne samo, ker je jasno, da si tega žele umetniki, ki na kolektivno zasnovani razstavi lahko soočajo svoja dela in s tem preverjajo svoj domet ob stvaritvah drugih; tudi ker pomeni takšna akcija vnovično ozaveščanje širokega občinstva. Bienale opozarja na dragoceno pridobitev, ki jo za slovensko kulturo in s tem za kvaliteto našega življenja pomeni takšna obilica ustvarjenih grafičnih listov — najlažje dostopnih umetniških del, sposobnih povzdigniti kulturno atmosfero doma, poslovnega prostora, vsakršnega kraja, kjer se zbiramo in preživljamo prosti in delovni čas.

(Iz Uvoda Zorana Kržišnika)



ZORA BITENC: Brez naslova, 1987, litografija. Delo je prejelo Nagrado Novega mesta.

*Močna v enostavni zamisli in energična v linearni realizaciji oblike, kaže ZORA BITENC, kako sugestivnost umetniškega jezika ni odvisna od množice elementov ali od kompleksnosti uporabljenih sredstev, ampak od njihove skladnosti s primarno vizijo umetnika.*  
(Iz obrazložitve mednarodne žirije)

## ZORA BITENC



Zora Bitenc, asistentka na ljubljanski Akademiji, se je rodila 10. marca 1956 v Štrbcah. Študirala je na sarajevski likovni akademiji, kjer je leta 1984 diplomirala. Podiplomski študij je nadaljevala v Ljubljani in leta 1987 diplomirala pri prof. Zvestu Apolloniu. Imela je tri samostojne razstave in sodelovala na nekaj skupinskih.

»Ideja o bienalu slovenske grafike je dobra, saj omogoča, da se predstavi več umetnikov in da se pokaže, kje je slovenska grafika ta hip. Zame osebno je nagrada, ki so mi jo dodelili, veliko presenečenje in mi je seveda tudi veselje, še posebno, ker sem jo dobila na novomeškem bienalu. V Novem mestu sem namreč živela 6 let in na ta čas imam lepe spomine. Nagrade sem vesela tudi zato, ker je to moja prva nagrada sploh. Že dobrih 10 let se pri svojem delu ukvarjam predvsem z litografsko tehniko. To je težka, tradicionalna tehnika, ki pa se, kot je videti, ponovno uveljavlja. Sploh opažam premik k tradicionalnim tehnikam in vsebinski premik k sporočilnosti umetnin.«

## ODPRIMO SE V SVET!

Danes si ni mogoče zamisliti okolja, ki bi kulturno životalo, obenem pa bi imelo delovne organizacije evropskega pomena. To seveda narekuje povezovanje kulture in delovnih organizacij in podpiranje posameznih kulturnih projektov. Ne gre za goli avtomatizem, temveč za odnos, ki naj zagotovi kvaliteten dogodek, da bo v korist občanom pa tudi delovni organizaciji in njeni uspešni zunanji predstavitvi. Torej mora biti tudi pripravljenost delovnih organizacij, da uvidijo nujnost, da morata mesto in občina imeti svoj kulturni utrip, da se nekaj dogaja in da to ni le nekaj obrobnega. Projekt slovenskega grafičnega bienala kaže, da se gospodarstvo tega še kako zaveda.

Prepričan sem, da bo odnos, ki je vzpostavljen, tudi v naprej tak ali še bolj poglobljen, kajti tudi na Zahodu, po katerem se radi zgledujemo, dobre firme financirajo v celoti posamezne kulturne projekte.

Seveda ima slovenski grafični bienale jasno opredeljene vsebinske cilje, ki jih želi doseči. Predvsem s to prireditvijo zagotavljamo širok pregled dosežkov slovenskih grafikov v dveletnem ustvarjanju. To je spodbuda vsem, še posebej pa mlajšim grafikom, za ustvarjanje kvalitetnih del. V okviru bienala bo oblikovana stalna zbirka, ki bo vključevala najboljše dela teh prirediteljev. Ob bienalu bodo potekale različne strokovne razprave in različne druge prireditve, ki bodo dopolnjevale celotno podobo bienala.

Ker želimo, da to, kar v Novem mestu imamo, tudi ohranimo in razvijamo, naj bi bienale spodbudil kritičnost in ustvarjalnost na likovnem in širšem kulturnem področju, ob tem pa spodbudil usmerjanje mladih talentov iz Dolenjske v nadaljnje izobraževanje in usposabljanje na likovnem področju. Taka prireditve je pomembna tudi za obogatitev turistične ponudbe, ki naj bi jo znala vtakati v

svojo širšo ponudbo. Možnosti je veliko, in če jih znamo ustrezno pripraviti, se bogato poplačajo.

Slovenija ima izredno bogato grafiko. Prav bi bilo, da bi se ustrezno povezali in jo predstavili svetu, pri čemer vidimo realne možnosti v okviru skupnosti Alpe-Jadran. Prav je, da nismo lažno skromni in neambiciozni, kažimo, kaj smo in kaj znamo!

Slovenski narod je v zgodovini dokazal svojo moč in ustvarjalnost. Tudi danes, ko so težnje in pritiski po preseganju nacionalnega, se ustvarjalnost kot izraz avtentičnega bitja našega naroda, ki ga stoletja niso mogla izničiti, še krepi. Bienale, ki je združil umetnike iz celotnega slovenskega kulturnega prostora, je dokaz vsem, da branimo in ustvarjalno razširjamo svoje kulturne in družbene dosežke v korist slovenskega naroda in skupaj z drugimi jugoslovanskimi narodi ustvarjamo bogastvo Jugoslavije.



Zdenko Huzjan, rojen 13. septembra 1948 v Lendavi, docent na ljubljanski Akademiji, je končal akademski študij na oddelku za slikarstvo pri prof. Gabrijelu Stupici. Dve leti je obiskoval tudi specialko za slikarstvo pri prof. Janezu Berniku. Zelo veliko je razstavljal doma in v tujini. Za seboj ima 50 samostojnih razstav in vrsto priznanj in nagrad, med drugim tudi Prešernovo nagrado za slikarstvo, 1. nagrado Ex tempora Lipica, 1. nagrado Anale risb v Radljah ob Dravi.

»To je dokaj suverena razstava in lahko rečem, da zares predstavlja slovensko grafiko. Pogrešam le nekoliko višji nivo predstavitve. V mislih imam predvsem primernejše prostore. Razstava mi deluje nekoliko razbito, ker ni v enem samem prostoru. Galerija bi bila vsekakor ustrežnejša. Sicer pa mislim, da bienale kaže, da je slovenska grafika v razvoju naredila nov korak in da ponovno ustoličuje stik z evropsko grafiko. To dokazujejo tudi bienalne nagrade. Bil sem med tistimi, ki so na Slovenskem ponovno začeli z lesorezom, ki je danes poglobljena tehnika v evropski in svetovni grafiki. Novi lesorez, s katerim se je začelo pred nekaj leti, se je zdaj z nagrado, ki sem jo prejel, nekako potrdil.«



**ZDENKO HUZZAN: Tih drsenje, 1989, lesorez. Delo je prejelo Nagrado Novega mesta.**

*ZDENKO HUZZAN oblikuje svoje lesoreze v klasični črno-beli tehniki in v skromnih formatih. Z izrazito duhovno disciplino ustvarja sugestivni ekspresivni izraz. V tem izrazu se v enaki meri kažejo nordijski viri in njegova osebna aktualnost.*

*(Iz obrazložitve mednarodne žirije)*

## Branko Suhy:

## SPODBUDA ZA DELO IN I

Bienale slovenske grafike bo na Otočcu in v Novem mestu vsaki dve leti na dan mladosti, 25. maja, predstavljal sodobno slovensko grafiko, ki nastaja v celovitem slovenskem prostoru. Za organiziranje te prireditve smo se odločili kljub ne najbolj primernemu času predvsem zato, da bi omogočili mladim, srednjim in starejšim generacijam ustvarjalcev na Slovenskem normalno odprto pot za vključitev njihovih grafičnih listov na razstavo, kjer je najpomembnejši kriterij kakovost. Oboje zagotavlja odprtost pri vključevanju in mednarodna žirija, ki zagotavlja strokovno pretehtano in objektivno izbiro.

Poleg mednarodnega grafičnega bienala v Ljubljani, ki je pokazatelj svetovnih novo-

sti in aktualnosti, želi bienale na Otočcu in v Novem mestu postati najpomembnejša prireditve slovenske grafike, ki naj bi poleg ostalega tudi spodbudila interes ustvarjalcev za stalno grafično delo, kar je eden od pogojev za njeno stalno kakovostno rast. Opazen je namreč upad zanimanja za grafično dejavnost, še posebno pri mladih ustvarjalcih. Razlogi so različni, objektivni in subjektivni, največkrat pa neodvisni od ustvarjalcev samih. Končno je danes tudi jasno, da je število kakovostnih grafikov gotovo veliko večje, kot ga naše okolje mnogokrat hoče poznati, sprejeti in predstaviti. V vsakem primeru so ustvarjalčeva osebnost, znanje, delo in kritičnost največja kvaliteta,

ki jo moramo spoštovati! Bienale slovenske grafike Otočec bo vedno odprt vsem kvalitetnim ustvarjalcem.

Na povabila k sodelovanju se je za prvi bienale odzvalo 49 slovenskih grafikov. Trudili smo se, da ne bi koga prezrli, vendar se kljub temu nekaj slovenskih grafikov vabilu ni odzvalo. Komisija za izbor je od poslanih del izbrala 45 avtorjev in 92 grafik. V bienalne prireditve pa smo vključili tudi osebne razstave slovenskih ustvarjalcev: Božidarja Jakca, Vladimirja Makuca, Andreja Jemca in Branka Suhyja. Posebno pozornost smo posvetili mojstru Božidarju Jakcu, novomeškemu rojaku, z manjšo razstavo in veliko pregledno razstavo ob njegovem 90. rojstnem dnevu.

Določeno tradicionalnost umetniškega postopka RUDIJA SKOČIRJA z nespornimi prvinami ljubljanske šole opravičuje strastna angažiranost, ki je motivirana z občutkom pripadnosti in solidarnosti z njegovimi figurami.  
(Iz obrazložitve mednarodne žirije)

### BELA LISA MANJ

Prepričan sem, da so bile ob zamisli in pri uresničevanju Bienala slovenske grafike na Otočcu na svoj način prisotne vse te komponente: bogata umetniška ustvarjalnost, ki se želi na ustrezen način predstaviti, kulturni in gospodarski razvoj Dolenjske, ki mu na kulturnem zemljevidu manjka takšna likovna prireditev vseslovenskega pomena, pa tudi dosežena stopnja gospodarskega in poslovnega življenja, ki za dopolnitev svoje podobe potrebuje takšno likovno manifestacijo in k njeni uresnitvi lahko tudi dejansko pripomore.

(Iz pozdravne besede Vladimira Kavčiča)



**RUDI SKOČIR: Hommage a' la generation 1903, 1989, jedkanica in akvatinta. Delo je prejelo Nagrado Novega mesta.**

## RUDI SKOČIR



Rudi Skočir, likovni pedagog na Šolskem centru v Idriji, se je rodil 4. aprila 1951 v Kamnem pri Kobaridu. Študiral je na ljubljanski Akademiji, diplomiral leta 1977 in nato obiskoval slikarsko specialko pri prof. Janezu Berniku in prof. Štefanu Planincu. Kot slikar in grafik razstavlja samostojno in na skupinskih razstavah doma in v tujini. Uveljavil se je tudi kot ilustrator knjig za mladino in odrasle. Med nagradami omenimo Prešernovo nagrado za slikarstvo, Premio Lubiam v Mantovi in dve 1. nagradi s sarajevske Yugodidacte.

»Zelo pohvalno je, da imamo slovenski ustvarjalci svoj bienale. Tako imenovana ljubljanska grafična šola je poznana po svetu in to lahko vzamemo kot dokaz kakovosti slovenske grafike. V Sloveniji dela in ustvarja veliko grafikov, vendar pa na ljubljanski mednarodni bienale nima vsak možnost priti. Konkurenca je pač izredno močna. Novomeški bienale se lepo umešča, ko nudi možnost, da se na njem predstavi kar največ kvalitetnih slovenskih grafikov. Nagrada, ki sem jo prejel na tem bienalu, mi pomeni lepo priznanje, hkrati pa mi je spodbuda, da bom sodeloval tudi na drugih podobnih prireditvah.«

## RAZVOJ

V času bienala je tako v skupno sedmih razstavnih prostorih na Otočcu in v Novem mestu na ogled 250 grafičnih listov. Za ljubitelje grafike, domače in tuje, je tako doma lepa možnost, da se seznanijo s kvaliteto in bogato raznolikostjo slovenske grafike v novem in lepem okolju ob reki Krki.

Z bienalom se naše mesto po dolgem premoru od »novomeške pomladi« leta 1920 pridružuje tistim slovenskim in jugoslovanskim mednarodno uveljavljenim krajem, ki že vrsto let na raznih področjih kulturnega življenja organizirajo zahtevne prireditve. Z njimi dajejo širšemu okolju kvaliteten vpogled in srečanje z aktualnimi smermi v sodobni umetnosti.

Poudariti je treba, da našega bienalane bi bio moč organizirati, če ne bi zainteresirali veliko slovenskih delovnih organizacij za sodelovanje in pokroviteljstvo. Zato se vsem, tudi mnogim posameznikom, ki so pri tem resnično pomagali, najlepše zahvaljujemo. Se posebej Tiskarni Novo mesto, ki je videla bienale z njegovo vsebino kot smiselno povezavo s vojo dejavnostjo in kot svojo nadgradnjo ter ga zato tudi sprejela pod svojo streho, in tovarni Krka, ki je z velikimi materialnimi sredstvi zagotovila ureditev osrednjega razstavišnega prostora.

Zahvaljujemo se mnogim domačim in tujim strokovnjakom, ki so s prijateljskimi nasveti in strokovnimi teksti pri-

srčno pomagali. Hvaležni smo članom mednarodne žirije: Curtu Heiglu, Gerlindi Gabriel, dr. Ynske Meyjes, Igorju Zidčiču in dr. Ivanu Sedeju za njihove pismene prispevke in izbor grafik za nagrade. Ob tem gre seveda velika zahvala članom vseh odborov bienala, še posebej organizacijskemu, ki so kljub mnogim težavam z velikim entuziazmom prireditev sustvarili.

Upamo, da bo bienale na Otočcu postal spodbuda za mnoge mlade ustvarjalce, tudi za tiste, ki bodo šele prišli ali pa so še v nižjih letnikih študija na Akademiji. Želimo, da bi bienale spodbudno deloval in prispeval svoj delež pri nadaljnjem kvalitetnem in množičnem razvoju slovenske grafike.

# KLAVDIJ TUTTA



Klavdij Tutta se je rodil 12. januarja 1958 v Postojni. Likovno se je izobraževal na Šoli za oblikovanje pri prof. Tomažu Kržišniku, nadaljeval študij na ljubljanski Akademiji in tu leta 1983 diplomiral na grafični specialki pri prof. Bogdanu Borčiču. Sodeluje na številnih likovnih prireditvah doma in v svetu, za svoje stvaritve pa je prejel nekaj pomembnih nagrad, med nji-

mi premijo na 16. mednarodnem grafičnem bienalu v Ljubljani, premijo na Bienalu grafike v Barceloni, častno nagrado na 4. mednarodni razstavi miniaturn v Seoulu.

»Sodeloval sem na mnogih razstavah po vsem svetu, delal tudi kot selektor, zato iz svojih izkušenj lahko zatrdim, da je pobuda za slovenski grafični bienale zdrava. Bienale kaže, da se tudi pri nas grafika odmika od velikih serij in sodobnih tehnik, s katerimi se je grafika preveč multiplificirala in v osnovi preseгла svoje kompetence, terda se vrača k malim serijam in h klasičnim tehnikam, kot so lesorez, jedkanica, litografija, vendar pa inovativno. Kot sem doumel v stiku s tujimi avtorji, galeristi in kritiki, je ta premik usmeritev za naslednjih deset let. Na tem bienalu se že kažejo preobrazbe v slovenski grafiki. Vsekakor je zanimivo, da se na prostoru Alpe-Jadran odpirajo kar tri razsežnosti predstavljanja grafike: lokalna, srednjeevropska in svetovna. Bienalne prireditve v Novem mestu, Vidmu in Ljubljani omogočajo prezentacijo in hkrati delujejo kot generator na ustvarjalce. In vse to se dogaja na razdalji nekaj sto kilometrov.«

**KLAVDIJA TUTTO** odlikuje vitalen in gibek likovni jezik, poln ludističnih digresij, v katerih je mogoče razbrati tudi duhovite izposoje iz inventarja mirojevskih asociativnih oblik. To je veder, dinamični idiom, v katerem spomin pomaga fantaziji.

(Iz obrazložitve mednarodne žirije)



**KLAVDIJ TUTTA: Dva dneva enega sonca, 1989, litografija in kombinirana tehnika. Delo je prejelo Nagrado Novega mesta.**



**HAMID TAHIR: Zeleno I za Federica Garcia Lorco, 1988. Delo je prejelo Nagrado Novega mesta.**

## »ZA« BIENALE

Novo mesto se je izreklo »ZA« Bienale slovenske grafike. Ta je za staro prestolnico dolenjskega duha in stremljenj nova vabljliva priložnost, da si še obogati in popestri duhovno življenje in kulturno sceno.

Pri vsej zadevi pa gre še za veliko več. Kot kaže, se bo z bienalom košček razsrediščene nacionalne kulturne politike vgnezdil tudi na Dolenjskem. Glede tega je bila ta doslej kar malce odrinjena in pozabljena — tudi po svoji krivdi — zaradi njene premajhne vneme in ambicije.

Bienale je hkrati pot in vstop Novega mesta v slovenski in evropski pomladno-poletni kulturni utrip. (Iz uvodne besede Francija Salija)

Ornamentalne prvine v grafikah Hamida Tahirja kažejo, da so njegove korenine v islamski kulturi. Velika grafika, sestavljena iz treh različnih listov, vsebuje prvine iz oblikovanja tekstila. Barva je vedno pretiskana s črno. List, posvečen Garcii Lorcu, prikazuje fragment pejzaža, ki je kombiniran s križano figuro. (Iz obrazložitve mednarodne žirije)



Hamid Tahir se je rodil leta 1953 v Bagdadu, šolal pa se je na ljubljanski Akademiji, kjer je po diplomi zaključil še specialko za grafiko pri prof. Bogdanu Borčiču. Sodeloval je na skupinskih razstavah in mednarodnih grafičnih bienalih, med nagradami pa sta pomembnejši nagrada za grafiko v Krakovu in nagrada za risbo na Reki.

»Po mojem mnenju je slovenski grafični bienale zelo v redu prireditve, ki lahko veliko prispeva k razvoju slovenske grafike, vendar pa bo uspešen samo v primeru, da ne bo zgolj razstava. Koncept bienala bi bilo treba razširiti, da bi bolj zaživel. Mislim, da bo mogoče bolje soditi o prireditvi šole čez nekaj let. Sedanjega, ki je prvi, čutim le kot veliko razstavo. Dobro pa je, da je novomeški grafični bienale isto leto kot mednarodni v Ljubljani, saj se slovenski grafiki, ki zaradi zelo omejenih možnosti uvrstitve na ljubljanskega nimajo možnosti predstavitev na tem mednarodnem bienalu, vseeno lahko predstavijo. V Sloveniji dela veliko kvalitetnih grafikov, ki bi si po kakovosti svojih del vsi zaslužili uvrstitve na mednarodni bienale. Tako bienale na Otočcu daje neke možnosti in to je, bi dejal, humano.«

## Milan Markelj: BIENALE V PLATNICAH

Malokatera grafična prireditelj, tudi taka višjega ranga in odmevnosti, se lahko pohvali s katalogom, kot ga je za prvi slovenski grafični bienale ob pomoči slovenskega združenega dela in skupščine občine Novo mesto izdal organizacijski odbor bienala, natisnila novomeška Tiskarna, oblikoval pa Silvo Vide. To namreč vsebinsko ni zgolj katalog z izbranimi reprodukcijami sodelujočih umetnikov, temveč knjiga trajne vrednosti, ki poleg tega, da kataloško pokriva prireditve, nudi še obilico dragocenega strokovnega gradiva. Mogoče pa je ta dolenjski tiskarski dosežek pogledati tudi kot potrdilo grafične tradicije v Novem mestu, kjer je Valvasorjeva Slava vojvodine Kranjske, katere 300. obletnico izida praznujemo ta čas, ugledala v drugo beli dan in kot izreden tiskarski dosežek prinesla tiskarju Krajcu visoko mednarodno priznanje v Parizu.

Kataloški del knjige je zastavljen s »spoštovanjem do vsakega ustvarjalca«, kot je dejal na predstavitvi Branko Suhj. Vseh 45 na bienalu sodelujočih grafikov je predstavljenih s seznamom razstavljenih del, s kratko biografsko zabeležko, seznamom samostojnih in skupinskih razstav ter seznamom sprejetih nagrad in seveda s celostransko reprodukcijo ene od treh razstavljenih grafik. Izbor je bil zares posrečen, saj uredniki katalo-

ga pri odbiru grafik za natis, razen enega samega, niso zgrešili nobenega nagrajenega dela.

Avtorji, ki so v času bienala imeli samostojne razstave, so v knjigi tako z besedo kot z reprodukcijami obsežneje predstavljeni. Milček Komelj piše o grafiki utemeljitelja slovenske grafične umetnosti Božidarja Jakca, strokovno besedilo pa spremlja seznam Jakčevih razstav, prejetih nagrad, bibliografija in biografija ter sedem celostranskih reprodukcij. Na enak način so zasnovane tudi predstavitve ostalih umetnikov. Iztok Premrov piše o Vladimirju Makucu, Barbara Borčič o Bogdanu Borčiču, Marijan Tršar o sedanjih razvojni stopnji grafike Andreja Jemca, Ivan Sedej pa piše o novejši grafiki Branka Suhjaja.

V uvodnem delu knjige so poleg pozdravnih razmišljanj predsednika republiškega komiteja za kulturo Vladimirja Kavčiča in predsednika skupščine občine Novo mesto Francija Šalija natisnjeni še uvodni razmisleki predsednika bienala Branka Suhjaja, člana mednarodne žirije Ivana Sedeja, kritika Zorana Kržišnika in organizatorke zagrebške razstave jugoslovanske grafike Renate Gotthardy-Škiljan.

Dragocena posebnost kataloga so nedvomno strokovni teksti, ki so jih prispevali naši in tuji strokovnjaki

in niso neposredno povezani z bienalom. Nemški umetnostni zgodovinar Curt Heigl, ki je predsedoval mednarodni žiriji, piše o umetnosti risbe po letu 1945, Ynske Meyjes, umetnostna zgodovinarica iz Amsterdama, razmišlja o umetnosti kot medi-



ju, ki daje smisel nesmiselnemu, Kristian Sotriuffer je prispeval Traktat o originalni grafiki. Naše domače strokovne moči pa predstavljata Špelca Čopič s strnjanimi zapisi o osmih vodilnih slovenskih likovnih ustvarjalcih (Božidarju Jakcu, Venu Pilonu, Mariju Preglju, Zoranu Mušiču, Lojzetu Spacalu, Riku Debenjaku, Marjanu Pogačniku, Janezu Berniku) in Ivan Sedej z obsežnim besedilom Slovenska grafika v času. Omeniti je treba, da so vsa besedila natisnjena tudi v angleškem ali nemškem jeziku.

Mogoče je zapisati, da je s to knjigo prvi slovenski grafični bienale in slovenski (ter evropski) grafični trenutek za dolgo spravljen v platnice in vedno znova dosegljiv.

### NAŠ GRAFIČNI TRENUTEK

Grafični trenutek, v katerem sodelujejo grafiki z najrazličnejšimi rojstnimi letnicami in nazori, se nam kaže kot svojevrstna celota. Po eni strani bi lahko govorili o skupnem imenovalcu — o »vračanju« h klasičnim grafičnim tehnikam, po drugi strani pa o razlikah, ki združujejo.

(Iz Uvoda Ivana Sedeja)

Umetnost se naslanja na preteklost, zato lahko oplemeniti tudi razumevanje sedanjosti in bodočnosti.

YNSKE MEYJES, članica žirije

Bienalu slovenske grafike želim umetniško kakovost, veliko pozornosti in številna nadaljevanja v mirnih časih. Organizatorjem želim, da bi dolgo vzdržali, vsem slovenskim umetnikom pa, ne nazadnje, želim uspeh, na katera upajo.

CURT HEIGL,  
predsednik mednarodne žirije

Umetnost je osebna izpoved univerzalnih čustev.

YNSKE MEYJES,  
članica žirije

# Gradivo za dolenski biografski leksikon (26)

**MAJCEN MILAN** narodni heroj  
R. 17. nov. 1914 v Šentjanžu, padel v junaškem spopadu z Nemci 29. okt. 1941 v Murncah, pok. v Šentjanžu. Vsi člani njegove družine padli v NOB. — Narodni heroji, list 21 — s slika.

**MAJNIK IVAN-DŽEMS** partizanski komandant in spomeničar  
R. 6. jul. 1922 v Žužemberku, u. 15. maja 1986 v Piranu. Študiral na novomeški gimnaziji. — DL 19. okt. 1978 št. 42, str. 26 — Slika. TV — 15. XXIV/1986 št. 20, str. 15.

**MAJNIK TONE** tigrovec in partizan  
R. 26. apr. 1905 v Volčah pri Tolminu, padel 21. nov. 1943 v Ribnici. Učiteljval na Žvirčah in v Ribnici. V njegov spomin so imenovali v Ribnici tudi ulico. — PDK 23. nov. 1983 št. 275, str. 9. Svoboda do smrti je služil vaš glas, str. 29.

**MAKOVIC ANTON** medicinski pisatelj, prevajalec in igravec  
R. 11. jan. 1750 v Kostanjevici, u. 17. okt. 1802 v Idriji. Bil ljubljanski kirurg in član Akademije operozov. Avtor prve slovenske medicinske knjige Prašanja inu odgovori čez vsegarstvu (1781), to je pouk o babištvo. — SBI I, str. 27. Idr. razgledi XVII/1972 št. 1/2, str. 37, s podatki o smrti, ki pa so v Slovenski književnosti (CZ. 1982, str. 214) prezrti.

**MAKUC DRAGO** igralec  
R. 20. jan. 1924 v Rosalnicah, u. 8. dec. 1962 v Ljubljani. Partizanski igralec, član SNG v Črnomlju. SGL II, str. 406.

**MALA SEK FRAN** kmetijski strokovnjak  
R. 14. marca 1885 v Všečovicah na Slovaškem, u. 29. marca 1969 v Novem mestu. Od 1913 s presledki poučeval živinorejo in mlekarstvo na kmetijski šoli na Grmu v Novem mestu. — Osebn. podatki gospe Terezije Mala sek. Sodobno kmetijstvo II 1969 št. 6, str. 368 — s slika.

**MALENŠEK-GULIČ FRANJA (KOŠIRJEVA)** nar. delavka  
R. leta 1852 v Tacnu pod Šmarno goro, u. 15. jul. 1927 v Lj. pok. v Smartnem. Junija 1868 je 16-letna Franja, hči posestnika, vinskega trgovca in gostilničarja na Brodu pod Šmarno goro, pozdravila z nagovorom člane Ljubljanskega Sokola, ki so napravili svoj prvi izlet po Posavju. Med njimi je bil tudi pisatelj Levstik. Iz tega srečanja se je razvila med njo in pisateljem dolgoletna ljubezen, ki je rodila celo vrsto pesmi (Franjine pesmi). — KMD 1928, str. 67 in 75 (slika). Levstikovo zbrano delo XI, str. 440 (z napačnim datumom smrti: 15. avg.). Jutro 16. jul. 1927, št. 166, str. 8, osmrtnica.

**MALERIČ-PANTIČ VERA** igralka  
R. 3. marca 1903 v Mokronogu. Pred vojno igrala in režirala v Črnomlju, med vojno sodelovala pri Radiu OF na obojemenem ozemlju. — SGL, str. 493.

**MALEŠIČ MATIJA** pisatelj  
R. 30. okt. 1891 v Črnomlju, u. 25. jun. 1940 v Škofji Loki. Študiral na novomeški gimnaziji. Kot pravnik služboval tudi v Črnomlju. V svojih spisih upodablja življenje v Beli krajini in Prekmurju. — SBL II, str. 36. ZSS VI, str. 274 — slika.

**MALEŽIČ MATIJ-CIRIL** politični delavec, spomeničar  
R. 31. okt. 1916 v Gor. vasi pri Ribnici. Od poletja 1941 bil v ribniškem vodstvu odpora proti okupatorju, sekretar komiteja ribniško-laškega okrožja, član SNOS. Po vojni župan mesta Ljubljane, republiški in zvezni poslanec, član CK KPS. — Ribnica skozi stoletja, str. 149 — s slika.

**MALI-HOČEVAR ALBINA** narodni heroj  
R. 12. sept. 1925 na Vinici. S 16 leti odšla v partizane, bila večkrat ranjena; leta 1952 proglašena za narodnega heroja. — Narodni heroji, list 22 — s slika.

**MALI GREGOR** pesnik  
R. 12. marca 1901 na Selih pri Kamniku. Kot duhovnik služboval v Žužemberku in na Ajdovcu. Po vojni živi v begunstvu v Buenos Airesu. — Cerkevni šematizmi Ij. Škofije. ZSS VII, str. 333.

**MALIČ JOŽE** športni organizator  
R. 19. marca 1917 na Vinici. 1942 od Italijanov obsojen na pet let konfinacije, po zlomu Italije partizani na Primorskem. Bil upokojen kot polkovnik JLA. Za zasluge na športnem področju prejel 1978 Bloudkovo nagrado. — Delo 13. apr. 1987 št. 86, str. 13 — s slika.

**MAL(J)EVAC GREGOR (JURIJ)** kajkavski pesnik in nabožni pisatelj  
R. 2. marca 1734 na Perudini pri Vinici, u. 29. jan. 1812 v Varaždinu. Življenje na Hraškem ga je odtujilo slovenstvu. Napisal je okoli 10 knjig in bil eden najuglednejših kajkavskih piscev. — SBL II, str. 37.

**MALNARIČ JOŽE** general polkovnik, športni organizator, spomeničar  
R. 27. febr. 1917 v Podbočju na Dol. Bil komandant Gubčeve brigade in oficirske šole na Gričicah nad Črmošnjicami. — Delo 9. marca 1987 št. 56, str. 11 — s slika.

**MALNERIČ MARTIN** pravnik in kulturni zgodovinar  
R. 5. marca 1885 v Črnomlju, u. pred 12. febr. 1958 v Dubrovniku.

Študiral na novomeški gimnaziji, pravo na graški univerzi in l. 1910 promoviral. Od 1926 živel kot odvetnik v Dubrovniku. Mnogo se je ukvarjal z zgodovino Bele krajine in izdal l. 1925 Tobolček, temeljito bibliografijo spisov o Beli krajini. — SBL II, str. 38. slov. poročevalec 12. febr. 1958 št. 36, str. 9 (osmrtnica). Dular J.: Pomembni Belokranjci (1988), str. 16 17 — slika.

**MALY IGNATIUS** medicinski pisatelj  
Bil je distriktni fizik v Črnomlju. L. 1831 je na dunajski univerzi promoviral za doktorja medicine. — Starine 43, str. 138.

**MANČEK MARJAN** slikar ilustrator  
R. 3. jan. 1948 v Novem mestu. Diplomiral iz angleščine in zgodovine na filozofski fakulteti v Ljubljani. Kot svobodni umetnik se ukvarja z risanjem karikatur in stripov ter ilustriranjem knjig in mladinskega časopisa. — Pregl T.: Slovenska knjižna ilustracija, str. 179. Mladina 29. sept. 1978 št. 39, str. 29 — slika.

**MANDELJ JOSIP** politik  
R. 5. apr. 1865 v Sentvidu pri Stični, u. l. 1951. Bil je ravnatelj ljubljanske tobačne tovarne; v kranjskem deželnem zboru je zastopal dolenske občine. — SBL II, str. 42. KLS II, str. 153.

**MANDLIN JANEZ** orglarski mojster  
R. 18. avg. 1818 v Ljubljani, u. 29. okt. 1891 v Starem trgu pri Trebnjem. Izdelal je orgle za cerkve v Trebnjem, na Trški gori, Otočcu, v Stopičah in drugod po Dolenskem. — SBL II, str. 42.

**MARČIČ KAREL** generalpolkovnik in vojaški pisatelj  
R. 22. nov. 1891 v Litiji, u. 24. dec. 1972. v Lj. Končal kadetsko šolo še pod Avstrijo, v stari Jugoslaviji delal v vojnogeogr. inštitutu in dosegel čin polkovnika. Med vojno inštruktor ofic. šole Glavnega štaba NOV in POS. Odlikovanja: red za zaslug za narod z zlato zvezdo, bratstva in enotnosti z zlatim vencem. Vojna enc. V, str. 282. Delo 25. dec. 1972, str. 8 — slika.

**MARIČ RUDOLF ERNST** slikar  
R. 21. febr. 1882 v Litiji, u. 13. oktobra 1960 v Lovranu. Kot poročnik študiral slikarstvo v Pragi. Slikal predvsem pokrajine. Nad 1000 njegovih slik raztresenih po Evropi. L. 1925 upokojen kot major. — SBL II, str. 47. delo 14. okt. 1960 (osmrtnica).

**MARENTIČ JANEZ** agronom in politični delavec  
R. 20. aprila 1910 v Clevelandu, u. 28. sept. 1942 v Ljubljani. Mladost preživel v Beli krajini. Diplomiral na agronomski fakulteti v Zagrebu. Udeležil se je ustanovnega kongresa KPS na Čebinan 1937 ter med vojno

organiziral OF v Beli krajini. Napisal je Bibliografijo slov. kmetijske literature v l. 1919 — 1938 (skupaj s tastom dr. J. Šlebingerjem) ter študijo Slovenska vas pod kapitalističnim jarmom (izšla po smrti). — EJ VI, str. 12. Dol. list 16. okt. 1975 št. 42, str. 5 — slika.

**MAREŠIČ FRANČIŠEK** nabožni pisatelj in prevajalec  
R. 26. nov. 1846 v Kostanjevici na Dol., u. 10. dec. 1901 na Malem Lipoglavu. Kot duhovnik služboval tudi na Vel. Trnu, v Šmihelu pri Novem mestu, Višnji Gori, Sostrem in Lipoglavu. — SBL II, str. 47.

**MAREŠIČ JOŽEF** nabožni pistolj in pesnik  
R. 15. febr. 1805 v Kostanjevici na Dol., u. 16. febr. 1872 na Šmarni gori. Študiral na novomeški gimnaziji; kot duhovnik služboval tudi v Kostelu in Šmihelu pri Novem mestu. — SBL II, str. 47.

**MARIN MARKO** režiser, umetnostni zgodovinar in urednik  
R. 30. apr. 1930 v Gabrovki. Diplomiral iz umetn. zgodovine na zagrebški univerzi ter nato še na Akademiji za gledališče, radio, film in televizijo v Ljubljani (odd. za režijo); l. 1972 promoviral. — Univerza III-2, str. 1207. Dol. list 28. maja 1981 št. 22, str. 30 — slika.

**MARINCELJ ANTON — JANKO** narodni heroj  
R. 10. febr. 1917 v Banjaloki pri Kočevju, padel jan. 1943 pri Polici. — Zbornik narodnih heroja Jugoslavije, str. 450 — s slika.

**MARINČ JOŽE** slikar  
R. 19. marca 1954 v Dol. Brigi pri Kočevju. Diplomiral na Akademiji za likovno umetnost v Ljubljani. — Jože Marinč. Slikarska razstava (katalog), str. 21. Dol. list 27. nov. 1986 št. 48, str. 7 — slika.

**MARINČEK IVAN** filmski snemalac in montažer  
R. 25. okt. 1922 v Novi vasi pri Ptuj. Maturiral na novomeški gimnaziji in partizani po Dolenskem. Študiral na tehn. visoki šoli in se izpopolnjeval v pragi in Parizu. Prejel II. zvezno nagrado za kamero v filmu Na svoji zemlji, II. nagrado za fotografijo v Pulju za film Deveti krog. — 225 let, str. 369. SGL, str. 444. Ekran 66, št. 37 38.

**MARINČEK TONE** generalmajor  
R. 17. maja 1916 v Cerkljah ob Krki, u. 27. nov. 1975 v prometni nesreči pri Brežicah. Med vojno bil načelnik propagandnega oddelka pri GŠ Slovenije. Odlikovan z visokimi državnimi odlikovanji. — Vojna enciklopedija V, str. 403. Delo 2. dec. 1975 št. 279, str. 2 — slika.